

TÜRKİYE'NİN ALACAKARANLIĞI
MAFYA, EROİN, DEVLET

RYAN GINGERAS

ÇEVİREN
REYYAN KARAKUŞ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	13
KISALTMALAR LİSTESİ	17
GİRİŞ	21
<i>Tarih yazımı: Çeteler, Uyuşturucular ve Türk Devletinin Oluşumu</i>	26
<i>Tarih yazımı: Türkiye ve Organize Suçun Büyük Dünyası</i>	30
<i>Tarih yazımı: Türkiye ve Uyuşturucunun Geniş Dünyası</i>	40
<i>Kaynaklara Dair Bir Not ve Bölümlerin Ana Hatları</i>	43
I	
TÜRK MAFYASININ EMPERYAL KÖKENLERİ	49
<i>Suç Örgütlerinin Bağlamsallaştırılması ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Oluşumu (ve Yıkılışı)</i>	52
<i>Osmanlı Makedonyası'nın Siyaseti ve Modern "Çete"nin Kökenleri</i>	58
<i>Bir Eşkıya Portresi: Göç, Etnisite ve Türkiye'deki Organize Suçun Osmanlıdaki Kökleri</i>	64
<i>Paramilitarizm ve Osmanlı'nın Savaş Dönemindeki Güvenlik Politikaları</i>	76
<i>Kaçakçılar, Mahalle Kabadayıları ve Türkiye'deki Organize Suçun Diğer Temel Unsurları</i>	84
<i>Küresel Bağlamda Türkiye'deki Organize Suçun Emperyal Kökenleri</i>	94

	2	
TÜRKİYE, AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ VE EROİN TİCARETİNİN DOĞUŞU	103	
<i>Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Afyon Ticaretinin Oluşumu</i>	106	
<i>Yasakların Öncüsü: Amerika Birleşik Devletleri, Afyon ve Federal Narkotik Büronun Kurulması</i>	112	
<i>İlk Fransız Bağlantısı: Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri ve Savaş Öncesi Afyon Ticareti</i>	123	
<i>İki Dünya Savaşı Arasındaki Uyuşturucu Ticareti Bağlamında Türkiye</i>	138	
	3	
FRANSIZ BAĞLANTISI	150	
<i>İlk Babalar: İstanbul'un Toptancıları ve Kimyagerleri</i>	154	
<i>Çiftçiler ve Kaçakçılar: Kır Afyonu ve Türk Karaborsası</i>	168	
<i>Eroinin Orta Geçiş Güzergahı: Suriye, Lübnan ve Türk Afyon Ticareti</i>	179	
<i>Beyrut, Marsilya, Montreal, New York: Türk Eroini, Korsika Mafyası ve Kuzey Amerika Yeraltı Dünyasının Gelişimi</i>	185	
<i>"Doğulu Halkların Ortak Bir Alışkanlığı": İran-Türkiye Bağlantısı</i>	197	
<i>Eroin, Kokain ve Soğuk Savaş'ın İlk Yılları: Küresel Bir Bağlamda Türkiye</i>	208	
	4	
POLİSLERİN ÇALIŞMALARI: SOĞUK SAVAŞ'IN İLK DÖNEMLERİNDE UYUŞTURUCUYLA MÜCADELE OPERASYONLARI VE İSTİHBARAT TOPLAMA	223	
<i>Ajanlar, Bütçeler ve Yöntemler: Fbn'in 1945-67 Yıllarında Türkiye'deki Mücadelesinin Kritik Faktörleri</i>	230	
<i>Uyuşturucu Maddeler ve Savaş Sonrası Dönemde Türkiye'de Ulusal Güvenlik</i>	247	
<i>Kanıt Toplama: Fbn/Egm İş Birliğinin İlk Yılları</i>	262	
<i>Yolsuzluk ve Casusluk</i>	278	
<i>Hesaplaşma Zamanı: 1960 Darbesi ve Kemal Aygün'ün Düşüşü</i>	293	

<i>Kayıp On Yıl: 1960'lardaki Fbn/Egm Soruşturmaları</i>	296
<i>Kabul Edilebilir Kayıplar: Türkiye, Uyuşturucuyla Mücadele Operasyonları ve Soğuk Savaş</i>	305
5	
BÜYÜK DEĞİŞİM: 1970'LERDE EROİN VE ORGANİZE SUÇUN DÖNÜŞÜMÜ	312
<i>Uyuşturucuyla Savaş Başlıyor: Nixon, Türkiye ve 1970'lerin Başlarında Afyon Krizi</i>	316
<i>Eroin Salgını İncelemek: Türkiye ve Uluslararası Uyuşturucu Ticaretinin Değişen Haritası</i>	343
<i>Türk Jandarma Teşkilatı İstatistikleri: Olaylar ve Aramalarda Ele Geçirilen Tüfek ve Tabancalar: 1964-1969</i>	356
<i>Yeni Babalar: Şiddet, Gizli Siyaset ve "Türk Mafyası"nın Doğuşu</i>	363
<i>1970'leri Anlamak: Sonuçlar, Kaynaklar ve Karşılaştırmalar</i>	384
SONUÇ	
DERİN DEVLET VE HOŞNUTSUZLUKLARI: GÜNÜMÜZDE EROİN VE ORGANİZE SUÇ	396
<i>Susurluk'tan Ergenekon'a: Türkiye'nin Derin Devletinden İfşalar</i>	406
<i>Dışarıdaki Derin Devlet: Günümüzdeki "Derin" Siyasi Tartışmalar Dahilinde Organize Suç</i>	429
KAYNAKÇA	
	445
DİZİN	
	472

ÖNSÖZ

Geçtiğimiz son birkaç yıl içinde bu kitap için birden fazla isim düşündüm. Metnin biraz abartılı veya dikkat çekici bir ismi taşıyabileceğini düşünerek bulduğum ilk isim “*Eroinin Sultanları*”ydı. Fakat biraz daha düşününce, sunulan çalışmanın ciddiyetini zedeleyebileceği endişesiyle bu isimden vazgeçtim. Sonra, kasten çift anlamlı olan *Patron* ismini düşündüm. Bu kelime, şimdilerde Türkçede herhangi bir yöneticiyi ifade etmek için kullanılıyor. Oysa bir zamanlar özellikle İstanbul’daki eroin ticaretinin önemli aktörleri için kullanılıyordu. Bugün büyük ölçüde unutulmuş, birçok kötü şöhretli kişi taşımıştı bu unvanı: İhsan Sekban, Hüseyin Eminoğlu, Ahmet Soysal, Ali Osman Tüter ve belki başkaları da. 1970’lerde, daha çağdaş bir tabir olarak “*baba*” sıfatı yaygınlaşınca bu kelime önemini yitirmiş gibi oldu. *Baba* tabiri, organize suçlara dair küresel algıyı açıkça değiştirmiş *Baba* [*The Godfather*] filmine bir saygı duruşu niteliği taşır. Günümüz Türkiye’sinde neredeyse hiç kimse bir mafya figürüne *patron* deyip geçmez: fakat bu kitap büyük ölçüde 1980 öncesi Türk eroin ticareti ve organize suç tarihini ele aldığından, *patron* terimi uygun bir seçim gibi görünmüştü.

“*Patron*”un İngilizcede başka bir açık anlamı daha vardır. *Patron* yani himaye eden vekilinin çıkarlarını koruyup savunan kişidir. Doğal olarak, hami-vekil ilişkileri suçun sınırlarının ötesindeki bir dünyada bulunur fakat bu çalışmanın bağlamından bakıldığında bu tür bağlantılar, Türk tarihinde eroin ve organize suçların neden ve nasıl önemli olduğunu anlamak için kritik öneme sahiptir. Eroin ticareti Türk toplumu ve Türk devletinin çeşitli katmanlarını etkilemiştir. Pek

çok Türk kaçakçı, toptancı, kimyager, çiftçi ve iş adamı bu ticaretten hem yasal hem de yasa dışı yollarla büyük kârlar elde etmişlerdir. Daha da önemlisi, eroin ticareti, suç örgütleri ile ülkenin siyasi kurumları arasında hem maddi kazanç hem de siyasi çıkarlara dayalı ittifakların kurulmasına aracı olmuştur. Türk eroin ticaretindeki başarı veya başarısızlık, çoğu zaman kaçakçının ya da üreticinin güçlü siyasi müttefiklerle kurduğu ilişkilere ve bu ilişkileri sürdürme beceresine bağlı olmuştur. Daha önce ismi geçen adamlar gibi bazı patronların serveti ve nüfuzu çoğu zaman öyle bir hâl alırdı ki bu suçluların, seçilmiş ve atanmış devlet yetkilileri üzerindeki otoritesi normalde beklenen de güçlü olurdu.

Bu kitap, hami-vekil ilişkilerinin doğasını başka yollarla ele alıyor. Türkiye'deki eroin ve organize suç tarihini anlamak için kolluk kuvvetlerinin, diplomatların ve siyasetçilerin uyuşturucu ve suç şebekelerini nasıl anladığına bakmak gerekir. Türk eroin ticaretine dair çağdaş birikimimizi edinme hikâyemiz, Türkiye'nin Amerika Birleşik Devletleri ile kurduğu ilişkileri daha iyi bir şekilde değerlendirmeyi gerekli kılıyor. Güvenliğe, yapısal ve siyasi gelişmeye dayalı patrimonyal sistem, uzunca bir süre Ankara'nın Washington ile bağlarına bir temel oluşturdu. Bu bağlar sayesinde Türk ve Amerikan temsilcileri Türkiye'deki organize suç ve uyuşturucu ticareti tehdidiyle mücadele ve yardımlaşma konusunda iş birliğine razı oldular. Türkiye'deki organize suçun yapısına, canlılığına ve etkisine dair edindiğimiz modern bilgiler büyük ölçüde bu iki ülke arasındaki ilişkiye borçludur. Bu iki müttefikin 20 ve 21. yüzyıllarda eroin ve organize suçla giriştikleri mücadeledeki yakınlığa rağmen, ilişkilerinin her daim memnuniyet içinde ve işlevsel sürdürüldüğü söylenemez.

Biraz daha düşündükten sonra, gereksiz kafa karışıklığını önlemek ve araştırmamın temel amacını vurgulamak için kitabın mevcut adında karar kıldım. Eroin ve organize suç, modern Türkiye'nin oluşumunu *gerçekten* etkilemiştir. Kitap, bu sonuca varmaya çalışırken daha geniş ölçekli tarihsel karşı-

laştırma noktalarına dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti, ne modern uyuşturucu ticaretinin gelişiminden etkilenen tek ülkedir ne de tarih boyunca suç örgütlerinin politika üzerindeki etkisinden muaf kalmış bir istisnadır. Fakat bu kitap, uyuşturucu ve mafyanın Türk tarihindeki etkisini bir bağlam içinde anlamak için Türkiye'deki çalışmaları yerel tarih alanındaki diğer çalışmalarla daha geniş çaplı bir diyaloga sokmanın gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu kitabın, kısmen de olsa karşılaştırmalı dünya tarihinin yaklaşım ve taleplerinin farkındalığı ışığında yazılmış kabul edilmesini içtenlikle umuyorum.

Bu çalışma, hasatından önceki beş yıllık bir araştırmanın mahsulü. Takip eden sayfalarda anlatılanları ve onlardan çıkarılan sonuçları doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen birçok kişi oldu. Bu nedenle teşekkür etmek istediğim pek çok insan var. İlk olarak, geçmişte ve bugün, bu kitabı yazmam için beni destekleyip teşvik eden Long Island Üniversitesi, Lafayette Üniversitesi ve Deniz Harp İhtisas Okulundan tüm meslektaşlarıma teşekkür etmek istiyorum. Son beş yılda organize suç tarihi konusunda karşılaştırmalı bir ders verme fırsatım oldu ki bu, çalışmanın kâğıda dökülmesi için gerekli zamana sahip olmamı ve eleştirel geri bildirimleri almamı sağladı. Bu kurumlardaki öğrencilerin bana üzerinde düşünmemi gerektiren birçok şey sunmalarına minnettarım. International Research and Exchange (Uluslararası Araştırma ve Değişim) ve Woodrow Wilson Merkezine, Doğu Avrupa ve Avrasya'daki Uluslararası Suç ve Yolsuzluk Sempozyumu'na katılmam için ilettileri davet için de minnettarlığımı sunmak isterim. Bu toplantı sayesinde, bugün organize suç tarihine yaklaşma biçimime çok katkı sağlayan donanımlı pek çok araştırmacıyla tanıştım.

Bu kitaba aktarılan araştırmalar, Maryland'deki Silver Springs Ulusal Arşivleri'ndeki personelin desteği ve rehberliği olmadan mümkün olmazdı. Bu ikrar, Amerika Birleşik Devletleri'nin arşiv kayıtlarını tutma gibi zor ve çoğunlukla

kıymeti bilinmeyen bir işi yüklenen arşivcilere naçizane bir teşekkürdür. Bilhassa Ankara Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'ni incelememde bana yardımcı olan Burak Başaranlar'a, bana gösterdiği sabra ve ayırdığı zamana minnettarım.

Bu çalışmayı eleştiren, bana tavsiyelerde bulunan ve beni yüreklendiren birkaç kişi daha var. Virginia Aksan, Robert Crews, Howard Eissenstat, Fatma Müge Göçek, Mark Galeotti, Peter Holquist, Reşat Kasaba, Hasan Kayalı, Mark Mazower, Jonathan Marshall ve Stefan Winter, bu kitabın neticelenmesinde rol oynadı. Son olarak, aileme teşekkür etmek istiyorum. Mariana, Amaya ve Sebastian, bana devam etmem için gereken ilhamı, gücü ve sevinci verdiler. Teşekkür ederim.